

УДК 141.7:001.5(477)

БОГДАН КІСТЯКІВСЬКИЙ. ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ НАУКОВИХ ЗНАТЬ ПРО СУСПІЛЬСТВО

Студ. Д.Р. Волчанюк, гр. Бдр-6-16

Науковий керівник доц. Р.В. Множинська

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета дослідження у цій роботі, що значною мірою базується на оцінках першоджерел цього періоду, є аналіз філософського доробку Б.Кістяківського, який зараз оцінюється зваженіше й об'єктивніше. Наголос робиться на його внеску в розвиток реформаційних процесів в Україні. Разом із тим, не всі аспекти його діяльності на сьогодні вже достатньо висвітлені.

Завдання однією з актуальних тем є з'ясування філософських поглядів мислителя на основі ще не достатньо освоєних першоджерел. Українські вчені до цієї непересічної постаті в духовній культурі України щойно приступають.

Об'єкт дослідження. Філософська спадщина, яку залишив Кістяківський Богдан Олександрович (1868 - 1920) - український філософ, правознавець, публіцист, один з організаторів Академії наук України. Вважав себе учнем Драгоманова, брав участь в українському соціалістичному русі.

Актуальною є головна філософська проблема, яку розглядав Кістяківський - з'ясування загальних принципів створення системи наукових знань про суспільство. На початковому етапі своїх наукових студій виходив з розуміння суспільства як колективного цілого, тобто єдності "індивідуальностей" (індивідуальних буттів), яку називав генетичним поняттям, на відміну від метафізичних понять "духа" чи "необхідності"; вважав індивідуальність вищою формою суспільного розвитку. Основою свідомої діяльності людини Кістяківський вважав принцип належного: у суспільстві, на відміну від природи, відбувається перетворення необхідного на належне завдяки діям людей, які керуються усвідомленням свого обов'язку; сама ж необхідність здійснюється як індивідуальний збіг обставин, що визначається культурними цінностями нормами (логічними, етичними та естетичними), що їх досліджує наукова філософія. Суб'єктом суспільної діяльності є культурна спільнота. Роль інтелектуалів полягає у тому, щоб надати "культурного вияву" тим цінностям, якими вони керуються. Протиставляв два стилі мислення: генетичний (критичний) та метафізичний. Обстоював ідею плюралізму і доповняльності теорій (зокрема у галузі правознавства), оцінював філософію як критику понять, що допомагає обмежити теоретичні узагальнення, подолати їх метафізичність і виявити зміст тих логічних норм, якими керується дослідження.

Методи та засоби дослідження. У роботі були використані такі методи, як спостереження, аналіз, порівняння, синтез, які дали можливість дослідити філософські ідеї Кістяківського та його спадщину.

Результати дослідження. З огляду на те, що Кістяківський був учнем Драгоманова, значення якого для культурного піднесення, політичного пробудження та розвою національної самосвідомості України є невимірне. Оцінити його у короткій статті було б зовсім неможливо. Досить указати на те, що М.П. Драгоманов перший після Кирило-Мефодіївського братства висунув і розвинув широку українську політичну програму, довівши, що потреби українського народу можуть бути вповні задоволені тільки по створенні в Росії федерального державного устрою. Згодом, після видання указу 1876 року, що забороняв українську літературу, він, заклавши в Женеві вільну українську друкарню, більше за всіх посприяв тому, щоб українське слово не

було задушене й не завмерло, а навпаки, росло і поширювалось. Завдяки його літературній і видавничій діяльності в Женеві, до вже існуючої тоді української художньої та популярної літератури, приєдналася публіцистична й чисто наукова література українською мовою. Далі, пособляючи ще від самого початку сімдесятих років, щоб українці писали в галицьких органах, та й собі дієво працюючи в першому галицько-українському або, вірніше, першому загальноукраїнському органі "Правда", заснованому за енергійного сприяння П.О.Куліша, М.П.Драгоманов перший висловив у пресі ідею, що українцям треба боротися з цензурною забороною української літератури в Росії шляхом перенесення своєї літературної діяльності в австрійську Галичину. На користь здійснення цієї ідеї він розпочав згодом систематичну агітацію в пресі. Як відомо, ця ідея невдовзі набула широкої популярності на Україні і завдяки дружній праці українських літературних сил на галицькому ґрунті у вісімдесятих і особливо дев'яностих роках минулого сторіччя діяння указу було спаралізоване. Разом з тим М.П.Драгоманов з усіх російських українців, коли не брати, звісно, митців слова й особливо нашого геніального поета Шевченка, зробив у ХІХ сторіччі найбільший вплив на культурний, політичний, а разом з тим і національний розвій галицьких українців. З боку останнього, тобто з боку впливу на національний розвій галицьких українців, з М.П.Драгомановим міг би позмагатися лише П.О.Куліш і особливо О.Я.Кониський. Але тоді як вплив останнього після його смерті дедалі меншав і падав, а скоро й зовсім перестане, тим паче, що він ніде не виклав своїх національно-політичних ідей систематично, вплив М.П.Драгоманова завдяки цілій низці обставин перевиданню його праць, друк деяких раніше невідомих його досліджень, виходу тепер уже понад десяти томів його листування і, нарешті, самовідданої діяльності його послідовника М.Павлика продовжує рости і ширитись навіть у ХХ сторіччі. Отже, можна сміливо сказати, що жоден українець, ми знову виключаємо наших поетів і говоримо про минуле сторіччя, не сприяв у такій мірі культурно-національному об'єднанню українців, належних до різних держав, як М.П.Драгоманов.

Якщо ж ми перейдемо до наступних заслуг М.П.Драгоманова перед Україною, то повинні будемо з тим відзначити, що своїми науковими працями він підніс дослідження пам'яток нашої народної словесності на таку височінь, що здобув собі європейську наукову славу в колах учених фахівців із фольклору. Тут особливо варто згадати є його праця над політичними піснями українського народу, яку він розпочав у Києві вкупі з В.Б.Антоновичем, а потім один продовжував у Женеві. Одночасно з ознайомленням європейського наукового світу з творами української народної словесності та їх науковим опрацюванням він і в широких колах європейської читацької публіки розповсюджував звістки про українське красне письменство та культурно-національне відродження України в ХІХ столітті. Тому наслідування Драгоманова Кістяківським дало великий поштовх його думкам щодо з'ясування загальних принципів створення системи наукових знань щодо суспільства.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Саме повернення із забуття філософського надбання одного з українських мислителів, Б. Кістяківського і є новим у цій роботі.

Висновки. Висновки, які ми можемо зробити, розглядаючи вище сказану тему, це те, що прагнення до істини, зростання духовності, творче мислення і сміливість пошуку нових ідей, інтелектуальна чесність, критичність і самокритичність розуму, уміння використовувати попередній досвід, вислухати і прийняти іншу думку, якщо вона правильна, – такі риси потрібно постійно формувати у нашої студентської молоді.

Ключові слова: суспільство, індивідуальність, культура, українська література, філософія.